

К.А. Акопян, аспірантка
(Національний авіаційний університет, Україна)

Висвітлення етнічних та міжконфесійних конфліктів у сучасних медіа

Сьогодні питання поглиблення національної єдності та поваги до громадян різного етнічного походження є надзвичайно актуальним. Одну з ключових ролей в цьому відіграють саме засоби масової інформації. Це вимагає від представників ЗМІ, зокрема і блогерів, відповідної кваліфікації, адже в цій галузі навіть одне необережне слово може викликати негативні наслідки.

Сьогодні для дослідників різних сфер науки, питання етнічних конфліктів є одним з найбільш актуальних. Головною причиною такої прискіпливої уваги до цього питання є саме важливість пошуку шляхів для вирішення такого роду конфліктів, що з часом стали одним з найбільш поширених джерел протиріч у суспільстві та нестабільності на політичній арені багатьох країн.

Не дивина, що сьогодні у світі спостерігається зростання емоційної напруженості. Конфлікти виникають певною мірою через крос-культурні відмінності. Часто такі непорозуміння зароджуються і через боротьбу різних етнопредставників при владі. [2]

Доречним прикладом етнічних конфліктів є Радянський Союз, після розпаду якого більша половина його колишніх членів стала заручниками територіальних протистоянь, більшість яких – створена на етнічному підґрунті. Ще за часів політики Йосипа Сталіна відбувалося так зване змішування народів. Як приклад доречним буде згадати етнічні протистояння, зокрема і чистки між вірменами та азербайджанцями. Приміром, у 1990 році відбулися так звані бакінські погроми, під час яких невдоволені азербайджанські радикали буквально виживали вірмен з міста, вбиваючи та грабуючи їх помешкання. Цікавим є той факт, що місцеві органи влади, а також внутрішні війська, що на той момент були зосереджені в місті не втручалися в те, що відбувається. Натомість відповідали лише за охорону урядових об'єктів. Близько сотні вірмен загинули за час бакінських погромів. Кількість загиблих важко перевірити, оскільки згодом в Баку панував ще більший хаос, а офіційне розслідування так ніколи і не було проведено. Власне, такі історичні події є першоджерелом такого глобального злочину, як геноцид нації, що в 1915 році було скоєно Османською імперією проти вірменського народу, а також неодноразово було скоєно росіянами проти українців.

В залежності від рівня загострення, у етнічному конфлікті завжди зростає почуття антипатії або ворожості. Приводи й випадки для таких конфліктів можна відшукати фактично завжди. Події останніх років чітко демонструють, що етнічні конфлікти в різних куточках світу виходять за рамки окремої держави, а іноді навіть і цілого регіону. Зазвичай це відбувається через те, що регіони, де спостерігається присутність етнічної нестабільності асоціюються з представниками зокрема і міжнародного тероризму.

Варто розуміти, що зародження будь-якого етнічного конфлікту обумовлено існуванням відсутності нерівності між етносами. Через це вирішення етнічних конфліктів потребує нових компромісів для всіх сторін конфлікту, яке призведе до взаємного задоволення їх інтересів.

Не секрет, що запобігти таким проблемам можливо лише за рахунок системного підходу до вирішення таких конфліктів, зокрема і об'єднанням на рівні національної політики, що буде спрямована на налагодження відносин між етнічними групами, а також засобів масової інформації.

Важливо звернути детальну увагу саме та висвітлення етнічних конфліктів у засобах масової інформації. Тут ми знайомимось з таким поняттям, як етнічна журналістика. Що ж таке етнічна журналістика? З одного боку – це журналістика, що звертається до тематики міжетнічних відносин, особливостей життя та культури різних етнічних груп, а з іншого боку – це також ЗМІ недержавними мовами, журналістика національних меншин та діаспор. [1]

Аби зрозуміти різницю між етнічною приналежністю та національною, варто подивитися на окремі групи. Приміром, англійці та британці, або ж казахи та казахстанці – це не одне й те ж саме. Англійці та казахи – є етнічними групами, а от британці та казахстанці – це саме нацспільноти, до яких можна додати і людей з будь-яким етносом, в тому числі українців. Незважаючи на те, що у більшості назва націй та етнічної групи співпадають, варто про це пам'ятати. У випадках, коли у журналістських матеріалах використовується назва націй та етносів, потрібно звертати увагу, в якому контексті вони живаються.

Під час роботи над матеріалом, що носить етнічний характер, варто звертати увагу в першу чергу на компетентність. Те, що для журналіста може здатися неважливою деталлю, для тієї чи іншої етнічної спільноти може мати велике значення. Варто добре знатися на особливостях етнічної групи, про яку говорить автор. Зокрема, що стосується конфесійних аспектів суспільного життя, адже тут додається ще й релігійний аспект. [1]

Не менше важливим фактором є фактор авторизації. Не варто уникати авторизації тексту у фігурантів ваших матеріалів. Додатково можна звернутися до експерта – історика, соціолога або релігієзнавця.

Варто приділяти також значну увагу до етнічного маркування. Необережне використання етнічної ознаки в медіа може бути приводом для міжетнічної напруженості та конфліктів у конкретній громаді та суспільстві загалом. Є сенс добре зважити, а чи потрібно взагалі вказувати приналежність фігурантів до того чи іншого етносу, зокрема в текстах, де фігурує кримінал? Так, у ЗМІ часто зустрічається, коли подібні проблеми обговорюються виключно в рамках етнічної та конфесійної риторики. І хоча тут зовсім не йдеться про провокації, в яких реально існуючий соціальний конфлікт переводиться в «етнічну» площину, ту питання скоріше нездатності автора відрізнити реальну проблему від існуючого етнічного стереотипу.

Варто враховувати також, що етнічність – це надто сприятливий ґрунт для стереотипів, зокрема і негативних. Тут можна згадати зокрема і жарти, де героям таких смішинок – представникам певного етносу – приписуються характерні риси та моделі поведінки. Не варто транслювати у своїх медіа ці

стереотипи надалі. Інколи люди ще вірять друкованому слову. Потрібно стежити, чи є у матеріалах ідеї нерівності.

Не потрібно узагальнювати. Автор в своїй роботі повинен об'єктивно та з усіх сторін розглядати події без жодних узагальнень у бік конкретного етнічного кола. Не варто на кількох негативних прикладах з життя представників будь-якого етносу робити негативні узагальнення про всю етнічну групу. [1]

Міжетнічний конфлікт може бути спричинений цілою низкою факторів. У сучасності досвід суспільного розвитку поліетнічних країн та результати досліджень свідчать, що найбільше на розвиток і взагалі зародження етнічних непорозумінь між етносами впливають саме соціальні чинники. Зазвичай, представники малочисельних етнічних груп, часто саме не домінуючих, мають низький рівень життя, високий рівень безробіття та відсутність освіти, а також є обмеженими в доступі до соціальних благ. Згадаємо, наприклад, ромів, які в українському суспільстві сприймаються часто надто категорично у зв'язку із низьким статусом життя. Винятки у цьому контексті в українському суспільстві становлять приміром представники єврейської нації, соціальний статус яких значно вищий за статус представників титульної народності – українців.

Основною причиною етнічних або міжконфесійних конфліктів – є змагання соціальних груп за здобуття гідних позицій у суспільному розвитку країни. А основним шляхом вирішення таких конфліктів має бути чітко визначена складова нормативно-правової бази, яка регулюватиме питання співіснування етнічних груп в межах однієї країни, частіше – третьої, яка не є Батьківщиною для представників націй, що конфліктують.

Висновки

У сучасному світі, створенню регіональних наднаціональних структур сприяє такий фактор як глобалізація. Прикладом є, зокрема, і Європейський Союз. Цінності демократії, що втілені в повсякденній діяльності та правовій системі окремої держави, є вагомим чинником задля зменшення числа етнічних конфліктів. Тобто фактично ЄС відіграє роль регіонального проєкту, який ефективно діє як агент глобалізації і як підтримка мирного міжетнічного співіснування.

Підсумовуючи, можна зазначити, що висвітлення етнічних конфліктів у ЗМІ несе за собою чималу відповідальність як автора, так і цілого видання, у якому публікуються ті чи інші матеріали. Існує чимало чинників, на які автор, який працює над матеріалом про етнічний конфлікт, має зважати під час викладення фактів. Це і компетентність, і достеменність фактів, правильність написання імен відомих постатей, уникання стереотипного мислення тощо.

Таким чином, варто з особливою увагою та обережністю братися за подібного роду теми у своїх матеріалах, аби не спричинити конфлікти у суспільстві та суперечки між окремими етнічними групами.

Список літератури

1. Етнічність у ЗМІ: Поради журналістам. Кишеньковий посібник / Укладач М.Гоманюк. – Херсон: Гілея, 2017. – 12 с.
2. Картунов О., Кремень В., Маруховська О. Жодний тип суспільства не має імунітету від етнічних домагань // Віче. – 1998. – №5. – С. 5, 7
3. Кривицька О. “Етнічний антагонізм” лікується толерантністю // Віче. – 2001. – № 8. – С. 47
4. Хантингтон С. Столкновение цивилизаций? // Полис. – 1994. – № 1. – С. 33–48.